STATSRÅDETS PRINCIPBESLUT OM EN HANDLINGSPLAN FÖR ATT SÄKRA BIODIVERSITETEN I SKOGARNA I SÖDRA FINLAND, VÄSTRA DELEN AV ULEÅBORGS LÄN OCH SYDVÄSTRA DELEN AV LAPPLANDS LÄN

PRINCIPBESLUT

Statsrådet har i dag 23.10.2002 efter förberedande handläggning i ekonomisk-politiska ministerutskottet och i statsrådets finansutskott på föredragning från miljöministeriet beslutat att det nationella skogsprogrammet 2010 skall kompletteras med en handlingsplan för att säkra biodiversiteten i skogarna i södra Finland, västra delen av Uleåborgs län och sydvästra delen av Lapplands län.

ALLMÄNT

Statsrådet beslutar att komplettera det nationella skogsprogrammet 2010 med en handlingsplan för att säkra biodiversiteten i skogarna i södra Finland, västra delen av Uleåborgs län och sydvästra delen av Lapplands län. Vissa av åtgärderna baseras på de nu använda medlen för att bevara den biologiska diversiteten i skogarna. Vissa baseras helt eller delvis på nya medel, och bedömningen av hur ändamålsenliga dessa är kräver igångkörning av pilotprojekt eller förundersökningar och bedömning av deras resultat.

Utgångspunkten för åtgärdsförslagen är att livsmiljöer och strukturella drag som är viktiga för naturtyper med skog och för hotade arter skall tryggas bättre än vad som nu är fallet. Utgångspunkten för handlingsplanen är att den inte påverkar det program för genomförande av naturskyddsprogrammet om vilket ekonomisk-politiska ministerutskottet beslöt om 4.6.1996. De nya medel som föreslås bygger på frivillig medverkan av skogsägarna.

I handlingsplanen ingår åtgärder på såväl kort som lång sikt. Kortsiktsåtgärderna kan huvudsakligen inledas redan åren 2003–2005. Långsiktsåtgärderna är det i allmänhet möjligt att inleda först efter år 2007.

HANDLINGSPLAN

1. Återställande och vård av livsmiljöer i naturskyddsområden

Att livsmiljöer återställs innebär att ekosystem som förändrats på grund av mänskliga aktiviteter åter kommer så nära naturtillståndet som möjligt. I skogarna kan artbestånd, skogsstruktur eller funktion återställas. Åtgärderna är ofta av engångskaraktär, men de syftar till att starta naturliga långvariga händelseförlopp såsom successioner av trädbestånd och av murket trä eller myrbildning.

Med vård av ekosystemet avses sådana åtgärder som vidmakthåller eller främjar variationsrikedomen i naturen men som inte återställer de naturliga strukturerna eller processerna i skogarna. I vården ingår t.ex. kontinuerlig hävd av lundar och lövängar så

att lövträdsdominansen bibehålls och skötseln av öppna skogar på åsar (naturvård) samt vård av hagmarker och ängar, dvs. av kulturbiotoper.

Återställandet är ett viktigt medel när det gäller att berika biodiversiteten i naturskyddsområdena, eftersom enbart en del av skogarna och myrarna i de nuvarande naturskyddsområdena i södra Finland och Österbotten befinner sig ens någotsånär i naturtillstånd. Ofta kan arter som är hotade eller på tillbakagång bäst tryggas genom återställande åtgärder, eftersom en naturlig återuppbyggnad av strukturen hos många ekosystem tar lång tid.

Ekologiskt sett är det mest effektivt om återställandet primärt riktas in på de naturskyddsområden som har den största betydelsen med tanke med tanke på biodiversiteten. De områden som återställs skall vara tillräckligt stora och sammanhängande så att man kan vidmakthålla en regional kontinuitet i fråga om brända områden eller murket trä och för att åtgärderna skall kunna planeras och genomföras på ett effektivt sätt.

Enligt Forststyrelsens undersökningar finns det i de nuvarande naturskyddsområdena i södra Finland och Österbotten 673 områden som behöver återställas (i hela landet ca 800) med en sammanlagt areal av ca 33 000 hektar. I denna areal ingår de skyddsområden och programområden som är i Forststyrelsens besittning, med undantag av de områden som år 2002 har förts över från försvarsministeriet och Skogsforskningsinstitutet. Undersökningen omfattar inte heller de nya skyddsområden som kommer i Forststyrelsens besittning före år 2007, uppskattningsvis ca 100 000 ha. Uppläggningen av planer för att återställa de nuvarande naturskyddsområden för vilka sådana planer ännu inte finns beräknas kosta ca 2,3 miljoner euro (för hela landet ca 2,7 milj. euro).

Att skogar på mineraljord återställs innebär svedjebränning, ökat inslag av murket trä och hygge av små gläntor. Kostnaderna för svedjebränningen beräknas till ca 0,97 milj. euro (160 områden, 960 ha), för ökningen av murket trä (10 430 ha) till 2,6 milj. euro och för glänthygget (5 210 ha) till 1,1 milj. euro. Mineralmarkerna kunde huvudsakligen återställas med hjälp av arbetskraften inom Forststyrelsens resultatområde för skogshushållning.

Av myrarna i skyddsområdena bör ca 16 000 ha återställas. De sammanlagda kostnaderna för detta uppgår till ca 9,3 milj. euro. Återställandet kan delvis genomföras med hjälp av arbetskraften inom Forststyrelsens resultatområde för skogshushållning.

För de trädbevuxna kulturbiotoperna (hagmarker, skogsbeten, svedjeskogar och lövängar, sammanlagt 117 områden, 1 341 ha) uppgår kostnaderna för iståndsättning av engångskaraktär i Forststyrelsens naturskyddsområden till sammanlagt 2,3 milj. euro. Av detta arbete kan 60 % utföras med hjälp av den arbetskraft som finns inom Forststyrelsens resultatområde för skogshushållning. De årliga kostnaderna för skötseln av områdena uppgår till 0,56 milj. euro, och arbetet kan huvudsakligen utföras med den arbetskraft som finns inom Forststyrelsens resultatområde för skogshushållning.

Enligt nuvarande bedömning har annan naturvård i naturskyddsområdena mindre betydelse. Kostnaderna för skötseln av lundar (970 ha), dungar med ädelträd (15 ha) och hotade skogstyper uppgår till ca 0,42 milj. euro, av vilket arbetskraften inom skogs-

bruket svarar för inemot hälften. En mer täckande undersökning av behovet av vård kräver att naturtyperna i skyddsområdena kartläggs (jfr. förslag 2).

Statsrådet beslutar att

föreslå en ökning på 1 miljon euro till den finansiering av återställandet och skötseln av statens nuvarande naturskyddsområden som ingår i 2003 års budget.

Statsrådet förutsätter att

affärsverksamheten inom Forststyrelsens resultatområde för skogshushållning kan finansiera skogsbrukets kostnader för arbetskraft för återställande och vård med 1,2 milj. euro per år,

inalles 2 milj. euro äskas i budgetpropositionen för miljöministeriet för skötsel av skyddsområden på privatägd mark åren 2004–2007. Markägarna och de regionala miljöcentralerna kommer sinsemellan överens om hur skötseln genomförs, och

tillräckliga resurser reserveras för återställande och vård av nya skyddsområden i samband med att de inrättas.

Statsrådet konstaterar att

behovet av ytterligare finansiering av skötseln av naturskyddsområden på privatägd mark åren 2004–2007 sammanlagt uppgår till 2 milj. euro. Markägarna och de regionala miljöcentralerna bör sinsemellan komma överens om hur skötseln genomförs.

2. Insamling av basfakta om naturskyddsområdena

Vi har i dag inte tillgång till aktuella basfakta om skogsdungarna och trädsammansättningen i de nuvarande naturskyddsområdena, delvis saknas också uppgifter om växtplatserna. Avsaknaden av uppgifter om skogsdungarna fördröjer planeringen av skötseln och användningen av områdena och gör det svårare att bedöma vilka brister det finns i skyddet. Enligt vad Forststyrelsen bedömer kan de behövliga uppgifterna för 1,25 milj. hektar tas fram huvudsakligen med tillhjälp av fjärrkarteringsmetoder, men 450 000 hektar bör inventeras i terrängen. Enligt en preliminär uppskattning ligger kostnaderna för insamlingen av basfakta om de statsägda skyddsområdena i hela landet kring 5,6 miljoner euro, i södra Finland kring 2,8 milj. euro. Denna uppskattning omfattar inte de nya skyddsområden som före år 2007 går över i Forststyrelsens besittning. De har en sammanlagd areal av ca 100 000 ha. Insamlingen av basfakta om de privata naturskyddsområdena (ca 50 000 ha) beräknas kosta ca 1 milj. euro.

Statsrådet beslutar att

föreslå ett ytterligare anslag på 0,5 milj. euro under miljöministeriets huvudtitel i statsbudgeten för år 2003 för insamling av basfakta om

skogsbestånden i naturskyddsområdena. Behovet av tilläggsfinansiering åren 2003–2006 uppgår till 3,8 milj. euro,

och förutsätter att

Forststyrelsen åren 2003–2006 samlar in basfakta om skogsbestånden i naturskyddsområdena i södra Finland och Österbotten och att

förslag om reservering av tillräckliga resurser för insamlingen av basfakta om nya skyddsområden ställs då sådana inrättas.

3. Uppläggning av naturvårdsbiologiska kriterier

Statsrådet anser det nödvändigt att gemensamma naturvårdsbiologiska grunder läggs upp för åtgärdsförslagen 1 och 4–9 i syfte att ge åtgärderna en kostnadseffektiv inriktning. METSO-kommissionen har, på basis av den nuvarande ekologiska kunskapen, betänkandet av arbetsgruppen för undersökning av behovet att skydda skogarna i södra Finland och Österbotten (ESSU) och av den projekthelhet som gick ut på bedömning av hotade arter och undersökning av hur representativt nätverket av skyddsområden är (SAVA), definierat de särskilda strukturella drag och de livsmiljöer som är sällsynta eller på tillbakagång och som är av central betydelse då det gäller att säkra mångfalden i skogarna. Kommissionen fäster särskild uppmärksamhet vid förpliktelsen i 10 § skogslagen beträffande särskilt viktiga livsmiljöer på stora arealer. På basis av kommissionens arbete och de nyaste rönen omfattar de sakkunniginstanser som behövs för att precisera kriterierna bl.a. miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Finlands miljöcentral, Skogsforskningsinstitutet och universiteten.

Statsrådet förutsätter att

Miljöministeriet mot slutet av år 2002 tillsätter en sakkunnigarbetsgrupp på bred bas som skall precisera de naturvårdsbiologiska kriterierna för de pilotprojekt som kommissionen föreslår. Kriterierna bör vara färdiga för användning i slutet av år 2003.

4. Naturvärdeshandel

Naturvärdeshandel är en metod där markägaren eller någon som han eller hon har befullmäktigat enligt avtal upprätthåller eller ökar naturvärdena i sina skogar och för detta får inkomster av den som köper naturvärden, såsom staten eller en skogsskyddsstiftelse. Avtalet kan avgränsa de områden där förekomsten av en sällsynt art skall vårdas eller där vissa element i mångfalden (t.ex. murkna träd) skall bevaras. Miljö- och skogsmyndigheterna tar ställning till anbuden på basis av de naturvårdsbiologiska kriterier som nämns i punkt 3. Avtalen görs upp på basis av säljarens och köparens behov, och de kan vara i kraft under en bestämd tid eller tills vidare. Då avtalet går ut fortsätter markägaren att använda området efter eget skön.

Naturvärdeshandeln syftar till att naturens variationsrikedom skall bevaras och förkovras i sådana områden som nyttjas ekonomiskt och där lagstiftningen och rekom-

mendationerna om vård av skogsnaturen inte är tillräckliga för att trygga mångfalden. Genom naturvärdeshandel kan man verka för att vissa strukturella drag eller livsmiljöer i skogarna bevaras eller uppstår och till exempel styra en ändamålsenlig naturvård i skogar som ligger mellan olika skyddsområden och i ekologiska korridorer. Naturvärdeshandeln har beretts genom ett brett upplagt lokalt samarbete i Satakunta, där ett försök kommer att genomföras åren 2003–2007.

Statsrådet beslutar att

man i statsbudgeten föreslår att jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet åren 2003–2007 får ytterligare anslag på 0,40 milj. euro år 2003 för pilotprojekt inom naturvärdeshandeln. Behovet av anslag åren 2003–2007 uppgår till sammanlagt 2 milj. euro.

5. Anbudstävlingar

Vid en anbudstävlan ber miljömyndigheterna att markägarna på basis av de naturvårdsbiologiska kriterier som omtalas i samband med åtgärd 3 skall ge anbud om skyddsområden och det pris till vilket de är villiga att låta skydda sina områden. Anbuden om områden som skall skyddas är helt frivilliga för markägarna. Som ett resultat av anbudstävlingen godkänner myndigheterna inrättandet av sådana områden som bäst uppfyller de naturvårdsbiologiska kriterierna. Skyddet av områdena kan förverkligas genom att de inrättas som privata naturskyddsområden, genom avtal på bestämd tid, eller genom förvärv till staten som naturskyddsområden. Det sätt på vilket skyddet förverkligas bestäms på basis av områdets naturvärden och läge samt markägarens förslag. Om skyddet sker i form av ett avtal på bestämd tid, fortsätter användningen av området vid avtalets utgång så som markägaren önskar.

Statsrådet konstaterar att

behovet av finansiering av pilotprojekt i fråga om anbudstävlingar åren 2004 och 2005 sammanlagt uppgår till 1 milj. euro,

de åtgärder som kräver att mark förvärvas till staten bör finansieras inom ramen för åtgärd 7.

6. Naturvårdsområden

Naturvårdsområden är sådana områden som inrättas på ansökan av markägaren och där naturvården, skogsbruket, användningen av skogen samt annat ekonomibruk av området jämkas samman. I ett naturvårdsområde kan man då, i skogsdungar som direkt gränsar till områden som är viktiga med tanke på naturskyddet (områden som avses i 29 § naturvårdslagen eller i 10 § skogslagen) i större omfattning vidta endast sådana skogsbruksåtgärder som inte äventyrar att de karakteristiska dragen bevaras. Områdena inrättas enligt naturvårdslagen. De kan enbart inrättas på ansökan av markägaren, och avtalet ingås mellan markägaren och den regionala miljöcentralen. Då avtalstiden går ut kan markägaren använda området på det sätt han eller hon önskar.

För området utarbetas en naturvårdsplan som utöver de särskilda naturskyddsåtgärderna definierar de normala förslagen till skogsbruk och avverkning. Planen läggs upp

i samråd mellan skogsägaren, miljöcentralen och skogscentralen. I planen ingår också en uppskattning av den ekonomiska förlusten på grund av begränsningarna i användningen av området och av kostnaderna för de arbeten som behövs för att bevara naturvärdena. För dessa förluster och kostnader får markägaren full ersättning.

Statsrådet förutsätter att

jord- och skogsbruksministeriet i samråd med miljöministeriet undersöker möjligheterna att inrätta naturvårdsområden år 2003 och att

i undersökningen ingår tillrättaläggande av missförhållandena i systemet för finansiering av naturvården (se åtgärd 10). Möjligheterna att använda detta medel och kostnaderna för användningen bedöms i samband med undersökningen

7. Användning av Forststyrelsens intäkter från markförsäljning och av utbytesmark för förvärv av områden som har naturvårdsvärde

Det har visat sig att det finns markägare som är villiga att mot full ersättning erbjuda sådana områden som ligger utanför naturskyddsprogrammen och som är värdefulla med tanke på biodiversiteten för skydd, i större omfattning än vad miljöförvaltningen med nuvarande resurser kan hantera. Förvärv till staten är motiverat särskilt i sådana fall då de ifrågavarande områdena ligger i omedelbar anslutning till befintliga naturskyddsområden.

Forststyrelsen har förvärvat och finansierat förvärv av områden som ingår i naturskyddsprogram i enlighet med ekonomisk-politiska ministerutskottets beslut av år 1996 om användning av mark i dess besittning som utbytesmark och genom försäljning av skog och tomter så att försäljningsinkomsterna kanaliseras till förvärv av skyddsområden. Forststyrelsens förpliktelse härtill går ut i slutet av år 2004. På grund av kompletteringen av Finlands förslag till nätverket Natura 2000 på det sätt som EU-kommissionen förutsatt och av vissa andra oförutsedda kostnader kommer Forststyrelsen i alla fall att ha förpliktelser på omkring 12,5 milj. euro år 2005. Den totala finansieringen stiger till ca 200 miljoner euro. Forststyrelsen har årligen investerat ca 16,7 milj. euro av affärsvinsten från resultatområdet för skogshushållning i upphandling av ersättande skogsbruksmark.

Forststyrelsen har meddelat att den är redo att fortsätta markförvärven för skyddsändamål år 2005 och därefter. Arbetet kan starta omedelbart efter att upphandlingen för de nuvarande naturskyddsprogrammen upphört.

Statsrådet förutsätter att

Forststyrelsen åren 2005–2014 fortsätter att genom frivilliga köp och byten förvärva områden som har naturskyddsvärde i områden där det finns geografiska och ekologiska brister, på basis av de naturvårdsbiologiska kriterierna enligt åtgärd 3.

Statsrådet konstaterar att

det finns behov att ålägga Forststyrelsen att fortsätta med försäljning av tomter och användning av skogar som utbytesmark i den omfattning som markägarnas intresse kräver. Under tio år kommer ca 5 milj. euro att användas för finansieringen.

8. Samarbetsnätet för skogsnaturens mångfald – ett försöksprojekt

Det finns intresse bland markägarna för att sköta skogarna så att detta främjar naturens mångfald, men de nuvarande sätten att säkra denna variationsrikedom ger inte alltid tillräckligt stöd för vad de gör på eget initiativ. De värden som ligger i naturens variationsrikedom är inte utplacerade enligt gränserna mellan fastigheterna, och därför är samarbete över fastighetsgränserna och mellan olika grupper av ägare ett mer effektivt sätt att säkra mångfalden.

I det försöksprojekt som går ut på ett samarbetsnät kring skogsnaturens mångfald säkras mångfalden på det lokala planet enligt principerna om egna initiativ och frivilligt deltagande. Skogsägarna intar en central position vad gäller målsättningen. Vidare kan de lokala myndigheterna, medborgarorganisationer och andra samarbetsinstanser delta i försöksprojektet. Det påminner om en anbudstävlan (åtgärd 5) men har mer vidsträckta verkningar såväl geografiskt som innehållsmässigt.

Samarbetet kan t.ex. gälla nationalparker, statens friluftsområden, kommunens eller församlingens rekreationsområden och ekonomiskogar som ägs av olika grupper. Samarbetsnätet främjar naturens variationsrikedom genom utbytet av erfarenheter och genom inlärning, och särskilt i sådana fall där bevarandet av livsmiljöer och arter förutsätter åtgärder i mer vidsträckta områden där åtgärderna varierar i enlighet med de ekologiska behoven. Samarbetsnäten skall främja social och ekonomisk hållbarhet genom t.ex. landsbygdsföretag, sysselsättning och naturturism, om åtgärder med denna inriktning förekommer i pilotprojekten.

Försöksprojekten genomförs i områden som har särskild betydelse för att naturens variationsrikedom skall bevaras, på basis av de naturvårdsbiologiska kriterierna enligt åtgärd 3. Utöver att pilotprojekten skall vara ekologiskt ändamålsenliga förutsätts de vara innovativa, bygga på brett samarbete och växelverkan och syfta till ett nytt slags verksamhetskultur. Statens roll är att bidra till nätet genom planering och finansiering. Ett samarbetsnät förutsätter inte ett enhetligt avgränsat område, utan där kan alla markägare som är särskilt intresserade av att vårda mångfalden i skogsnaturen delta på eget initiativ.

De pilotprojekt som inleds bygger på samarbete mellan markägarna. Projekten organiserar sig själva och man kommer överens om ledarskapet med andra lokala instanser och med de regionala myndigheterna. Projekten innebär inga som helst förpliktelser eller begränsningar för de markägare som inte är med i dem.

Statsrådet förutsätter att

miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet bereder ett försöksprojekt som går ut på att förbättra skogsnaturens mångfald genom lokalt samarbete.

Statsrådet konstaterar att

jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet åren 2004–2006 har ett finansieringsbehov på sammanlagt 2 milj. euro för planering och genomförande av två till fyra pilotprojekt.

9. Naturskyddsprogram enligt naturvårdslagen

Med tillhjälp av naturskyddsområden kan södra Finlands och Österbottens nät av skyddsområden göras mer representativt, och man kan säkra att områden med särskilda naturvärden bevaras. Med tillhjälp av systematisk planering enligt ett naturskyddsprogram kan man bäst säkra att åtgärderna riktas in på de mest värdefulla områdena och på varaktiga naturvärden.

Enligt METSO-kommissionens uppfattning kan man medelst de föreslagna åtgärderna 1 (Återställande och vård av livsmiljöer i naturskyddsområden) och 7 (Användning av Forststyrelsens intäkter från markförsäljning och utbytesmark för förvärv av områden som har naturvårdsvärde) redan på kort sikt främja skyddet av biodiversiteten i skogarna i södra Finland och Österbotten. Åtgärderna 4 (Naturvärdeshandel), 5 (Anbudstävlingar), 6 (Naturvårdsområden) och 8 (Samarbetsnätet för skogsnaturens mångfald – ett försöksprojekt) gör det möjligt att ta fram nya smidiga metoder att säkra biodiversiteten. Uppgifter om resultaten av åtgärderna kan emotses till år 2007. Till dess får vi också tillgång till nya forsknings- och uppföljningsresultat som gäller biodiversiteten både i ekonomiskogar och i naturskyddsområden. På basis av dessa uppskattningar och resultat kan behovet och omfattningen av skyddsprogram enligt naturvårdslagen avgöras.

Statsrådet förutsätter att

beslut om behovet av skyddsprogram enligt naturvårdslagen för skogarna i södra Finland och Österbotten fattas år 2007 efter att finansieringsprogrammet för de nuvarande skyddsprogrammen har gått ut och att man drar nytta av erfarenheterna av de andra åtgärder som kommissionen föreslår och att

miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet undersöker de ekologiska, sociala och ekonomiska verkningarna av åtgärderna 4, 5, 6 och 8 med tanke på bedömningen av behovet av skyddsprogram.

10. Naturvård i ekonomiskogar

Genom naturvård i ekonomiskogarna kan man bidra till att biodiversiteten i ekonomiskogarna bevaras. Skyldigheterna till naturvård är inskrivna i skogslagen, och i vissa fall kan skogsägarna få statligt stöd för ändamålet. Mål för naturvården ingår i de re-

gionala målprogrammen för skogsbruket. Olika skogsorganisationer har gjort upp anvisningar och rekommendationer som avser att bidra till en god vård av skogsnaturen i samband med skötseln och användningen av ekonomiskogarna. Skogsvårdsrekommendationerna, skogsrådgivningen och skogscertifieringen är viktiga frivilliga instrument som främjar naturvården. Forststyrelsen har utarbetat områdesekologiska planer för statsskogarna i sin besittning.

Enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (1094/1996) kan skogsägarna få miljöstöd avsett att kompensera de merkostnader och ekonomiska förluster, förutsatt att de inte är ringa, som orsakas av upprätthållandet av skogens biologiska mångfald. Grunderna för hur detta miljöstöd beviljas har kritiserats, särskilt i fråga om tidtabellen för betalningen och definitionen av förlust som inte är ringa. Statligt stöd beviljas också för planering och genomförande av sådana projekt för vård av skogsnaturen som sträcker sig över flera lägenheters områden. Projekten har genomförts samfällt och utöver skogsägarna har t.ex. kommunen, miljöcentralen och naturorganisationer kunnat delta i dem.

På basis av det nationella skogsprogrammet 2010 höjdes budgetanslaget för vård av skogsnaturen från 1,7 miljoner euro till 4,2 miljoner euro årligen. Av anslaget har inemot hälften använts för att i privata skogar inventera de särskilt viktiga livsmiljöerna enligt skogslagen, och utredningen blir i huvudsak klar år 2003.

Om upprätthållandet av de karakteristiska dragen orsakar skogsägaren ekonomisk förlust som är mer än ringa, är han berättigad till miljöstöd enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk. I slutet av år 2001 hade miljöstödsavtal ingåtts för 3 300 hektar. Det årliga stödbeloppet är drygt 1,5 milj. euro, vilket gör det möjligt att ingå nya avtal för ca 1 500 hektar årligen.

Forststyrelsens balansräkning för affärsverket tar upp biologiskt värdefulla områden där det är möjligt att förbättra skyddet av mångfalden. Sådana särskilda områden är skog med miljövärden, områdesekologiska platser, ekologiska korridorer och områden för ökad mångfald samt vissa skogar med rekreationsvärde, landskapsområden och rekreationsområden, vidare vissa områden som från försvarsministeriet har övergått i Forststyrelsens besittning samt vissa andra bestånd som gränsar till skyddsområden. Enligt Forststyrelsens uppfattning kan en koncentration av åtgärderna för att upprätthålla och främja biodiversiteten till dessa områden medföra avsevärt större ekologisk nytta än motsvarande finansiella satsning på hela den areal som Forststyrelsens ekonomiskogar täcker.

Statsrådet förutsätter att

efter att inventeringen av livsmiljöerna har slutförts används budgetanslaget på 4,2 milj. euro per år för vård av skogsnaturen i sin helhet till miljöstöd och naturvårdsprojekt, och anslaget höjs successivt till 8 milj. euro fram till år 2007,

jord- och skogsbruksministeriet tillrättalägger missförhållandena i systemet för stöd till naturvård i samband med en undersökning som gäller definitionen och inrättandet av naturvårdsområden (åtgärd 6), och att

Forststyrelsen effektiverar beaktandet av mångfalden samt inventeringen och skyddet av områden som är värdefulla med tanke på naturskyddet i särskilda områden för planering av naturresurserna och för områdesekonomisk planering samt i områden som gränsar till skyddsområden. Dessa åtgärder och inriktningen av dem definieras som ett gemensamt projekt mellan Forststyrelsens resultatområden för skogshushållning och naturvård före utgången av år 2004 på basis av de naturvårdsbiologiska kriterierna enligt åtgärd 3. Kostnaderna och de rotprisintäkter som går förlorade bedöms i samband med undersökningen. Åtgärdsförslaget begränsar inte de normala skogsbruksåtgärderna i statens ekonomiskogar medan utredningen pågår.

11. Utbildning, skogsplanering och rådgivning

Under de senaste decennierna har den yrkesinriktade och högsta skogsutbildningen i allt större utsträckning omfattat undervisning i anslutning till skogens mångfald. Skogslagen, miljö- och kvalitetssystemen samt skogscertifieringen förutsätter att mångfalden beaktas i samband med alla skogsbruksåtgärder. Skogsorganisationerna och företagen i skogsbranschen har ordnat relevant utbildning för sin personal och därigenom ökat kännedomen om naturen i sina organisationerna. En separat naturvårdsexamen har tagits fram som ett gemensamt projekt inom skogsbranschen, och denna examen har åren 1997–2001 avlagts av 2 847 personer. Planeringen och uppläggningen av denna examen har stötts med statsmedel. Examen har avlagts av personer som praktiskt arbetar med skog, av yrkesmän i skogsbranschen och av skogsägare. Erfarenheterna av naturvårdsexamen bör beaktas i utvecklingen av grundutbildningen och den fortsatta utbildningen i skogsbranschen, som lyder under undervisningsministeriet, men det är inga skäl att glömma den utbildning som skogsägarna behöver.

I den skogsplanering som gäller de privata skogarna har kunskapen om mångfalden ökat, och nivån på databaserna om naturtillgångar har höjts tack vare nya ortdata och regelbunden uppdatering. Skogscentralerna samlar in basfakta för planerna genom så kallad områdesplanering. De uppgifter som kommer in genom områdesplaneringen står till skogsägarnas förfogande då skogsplaner läggs upp för de individuella lägenheterna. Det är skogsägaren som beslutar vilket slags skogsplan han vill ha och vem som skall göra upp den åt honom. Det finns nu skogsplaner som täcker drygt 50 procent av de privatägda skogsarealerna. I det nationella skogsprogrammet 2010 är det eftersträvade målet en täckning på 75 procent. I landskapen kan man utan merkostnader i särskilda områden, som en del av ett naturvårdsprojekt, få planer som innehåller mer naturuppgifter än vanligt.

Forststyrelsens områdesekologiska planer förelåg år 2000. På basis av dem togs 129 000 hektar statsägda skogar (30 000 ha i södra Finland och Österbotten) ur virkesproduktionen, och på 205 000 hektar (37 000 hektar i södra Finland och Österbotten) gick man över till begränsat skogsbruk. En internationell utvärderingsgrupp som bedömde den områdesekologiska planeringen ansåg resultaten av den områdesekologiska planeringen betydelsefulla.

De skogsbolag som äger skog har också i större utsträckning börjat beakta biodiversiteten i sin skogsplanering och självmant lämnat ca 100 000 hektar skog skyddad eller begränsat nyttjandet.

Rådgivningen till skogsägarna är skogscentralernas och skogsvårdsföreningarnas lagstadgade uppgift. Sådant som gäller säkrandet av mångfalden har under de senaste åren kommit i förgrunden i skogsrådgivningen, men t.ex. de möjligheter som 6 § skogslagen ger har ännu inte utnyttjats till fullo. Enligt detta kan avverkningar göras på det sätt som ett områdes särskilda karaktär förutsätter, om detta område har särskild betydelse med tanke på bevarandet av skogens mångfald, landskapet eller mångbruket.

Fågelbeståndet har under de senaste åren ägnats särskild uppmärksamhet i skogsrådgivningen och -utbildningen. Handledningar har utarbetats bl.a. om hur tjädern och rovfåglarna bör beaktas i samband med skogsbruksåtgärder, och skogsyrkesmän har fått utbildning kring detta. I år publiceras en handledning om skogsbehandling och fåglar (Metsänkäsittely ja linnusto), som är ett resultat av ett brett upplagt samarbetsprojekt.

Statsrådet förutsätter att

undervisningsministeriet beaktar erfarenheterna av naturvårdsexamen i sin utveckling av grundutbildningen och den fortsatta utbildningen i skogsbranschen,

Forststyrelsen utvecklar den områdesekologiska planeringen bl.a. på basis av den internationella utvärderingsgruppens rekommendationer,

skogsplaneringssystemet utvecklas så att skogsägarna har möjlighet att på basis av de regionala uppgifter som skogscentralerna har samlat in ur sina egna utgångspunkter beställa en skogsplan för sin lägenhet, och att

jord- och skogsbruksministeriet låter göra en utvärdering av resultaten av rådgivningen om skogsnaturens mångfald och av behovet av utveckling år 2005.

12. Särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen och lagen om bekämpning av insekt- och svampskador på skog

Enligt 10 § skogslagen (1093/1996) skall särdragen bevaras hos de särskilt viktiga livsmiljöer som befinner sig i naturtillstånd eller i ett tillstånd som påminner om detta och som klart avviker från sin omgivning. Till dem hör den omedelbara omgivningen till källor, bäckar och sådana rännilar som bildar bäddar för kontinuerligt vattenflöde samt omgivningarna till små tjärnar, källor, ört- och gräskärr, ormbunkskärr och lundkärr samt, söder om Lapplands län, brunkärr, bördiga små lundar, små holmar med fastmarksskog på odikade torvmyrar, klyftor och raviner, stup och skog invid dem samt sådana sandfält, berg i dagen, stenbunden mark, blockfält, trädfattiga torvmarker och svämängar som avkastar mindre virke än lavmoar.

De samfund som äger skogsmark har inventerat de särskilt viktiga livsmiljöerna på sina egna marker och på den mark som de besitter. På skogsbolagens skogsbruksmarker har man funnit att på 0,5 procent av arealen finns skog med särskilt viktiga livs-

miljöer enligt skogslagen, och i de statliga skogar som är i Forststyrelsens besittning motsvarigt på 1 procent av arealen. Skogscentralerna har inventerat särskilt viktiga livsmiljöer i privatägda skogar. Inventeringen blir färdig år 2003. Man räknar med att det i de privatägda skogarna finns särskilt viktiga livsmiljöer på ca 70 000 hektar, av vilket ca 60 000 hektar i södra Finland och i Österbotten. Detta är ca 0,7 % av de privatägda skogarnas areal. Antalet skogar med särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen uppgår i de privatägda skogarna till ca 150 000.

Det har visat sig att det finns problem i identifieringen och avgränsningen av de särskilt viktiga livsmiljöer som avses i skogslagen. På grund av det stora antalet märks dessa skogar med viktiga livsmiljöer inte på lagstadgat vis ut i terrängen, vilket däremot nog är fallet med de naturtyper som skyddas enligt naturvårdslagen. Men för att särdragen hos dessa områden skall kunna bevaras i samband med skogsbruksåtgärder måste de klart identifieras och avgränsas. Detta förutsätter också friktionsfri informationsgång mellan skogsägaren och dem som utför skogsvård och avverkning, i synnerhet i sådana fall då arbetet i skogen sker vintertid. Till de mest problematiska områdena när det gäller att bevara särdragen i livsmiljöerna hör de små lundarna, källsprången samt bäckarna och rännilarna jämte omgivning.

Enligt lagen om bekämpning av insekt- och svampskador i skog (264/1991) skall skadade barrträd avlägsnas från skogen då det finns så mycket av dem att detta kan leda till att insekter som orsakar skogsskador sprider sig. Då mer än 10 % av stammarna i ett trädbestånd är skadade, eller om det i skogen finns en eller flera grupper med minst 20 skadade barrträd, skall dessa träd tas bort ur skogen, eller också skall andra erforderliga åtgärder vidtas för att hindra att insekter som orsakar skogsskador sprider sig. Men murknande virke är viktigt för skogsnaturens mångfald, i synnerhet i de särskilt viktiga livsmiljöer som räknas upp i skogslagen.

Statsrådet förutsätter att

jord- och skogsbruksministeriet under år 2003 bereder ett förfarande med förhandsbeslut som gör det möjligt för skogscentralerna att i förväg ge skogsägarna och dem som planerar och genomför skogsvårdsarbeten och avverkning information om avgränsningen av särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen,

jord- och skogsbruksministeriet fortsätter arbetet på att förenhetliga tolkningen av skogslagens begrepp särskilt viktiga livsmiljöer i olika delar av landet, och att

jord- och skogsbruksministeriet år 2003 på basis av forskningsrön undersöker hur mycket skadade barrträd man kan lämna kvar i skogen för att murkna utan att detta orsakar risk för spridning av insektskador och vid behov reviderar sitt beslut om bekämpning av insekt- och svampskador i skog (1397/1991).

13. Hur man kan säkra mångfalden i kommunernas rekreations- och friluftsskogar och i statens friluftsområden

Att kommunerna har rekreations- och friluftsskogar och att det finns statliga friluftsområden gör det möjligt att etablera stödområden för de nuvarande naturskyddsområdena och därigenom göra nätet av skyddsområden mer funktionellt. Genom att stödja planeringen och ta fram åtgärder genom vilka man kan jämka samman rekreationen, målen för att säkra av mångfalden och skogsbruket kan man bäst dra nytta av denna potential.

Statsrådet förutsätter att

miljöministeriet i samråd med jord- och skogsbruksministeriet, Finlands Kommunförbund och Forststyrelsen arbetar för att säkra mångfalden i kommunernas rekreations- och friluftsskogar och i statens friluftsområden genom att åren 2004–2006 utveckla planeringen av dessa områden så att målen för rekreationen, säkrandet av mångfalden och skogsbruket jämkas samman.

Statsrådet konstaterar att

miljöministeriets behov av finansiering av säkrandet av naturens variationsrikedom i kommunernas rekreations- och friluftsskogar samt i statens friluftsområden åren 2004–2007 årligen uppgår till sammanlagt 0,5 milj. euro.

14. Behov av forskning och utredningar

Uppgifterna från forskning och uppföljning skapar en bas för kontinuerlig utveckling av skogsnaturens mångfald. Forskning kring biodiversiteten bedrivs vid åtskilliga forskningsinrättningar och universitet. Behovet av forskning är alltjämt stort, och enligt statsrådets uppfattning behövs mer information framför allt om följande:

Behov av ekologisk forskning

1. Återställande av skyddsområden och vård av livsmiljöer

2. Betydelsen av områden som inte används för skogsbruk, som används för begränsat skogsbruk och som är frivilligt skyddade

3. Betydelsen av skogslagen, skogscertifieringen och naturvården i ekonomiskogar med tanke på skogsnaturens mångfald

4. Utveckling av metoderna att säkra skogarnas mångfald

5. Utredning om naturområden utanför nätverket av skyddsområden som är viktiga med tanke på biodiversiteten

Behov av ekonomisk forskning

6. Kostnader och kostnadseffektivitet i samband med skogsskydd

7. Kostnaderna för naturvård i ekonomiskogar

8. Områdesekonomiska verkningar av skogsskydd

9. Betydelsen av skogsskydd med tanke på turismen

10. Nyttan av skyddet, medborgarnas stöd för skyddet och medborgarnas villighet att betala

11. Verkningar på virkesproduktionen av att skogar är i begränsat ekonomibruk

12. Betydelsen av skogsskydd för skogsindustrins internationella konkurrenskraft

13. Verkningarna av skogsskydd på träindustrins virkesförsörjning jämte multiplikatoreffekten

Behov av social forskning

14. En landsbygdssociologisk undersökning av de sociala verkningarna av skogsskydd

15. Fördelningen av sysselsättningsverkningarna av skogsskydd på olika grupper och områden

16. Verkningarna av det redan genomförda skogsskyddet och de genomförda skyddsprogrammen på sysselsättningen.

Dessutom kräver pilot- eller försöksprojekten (åtgärderma 4, 5 och 8) att projekten kombineras med forskning och uppföljning för att klarlägga hur kostnadseffektiva projekten är, hur acceptabla de är i samhället och vilka verkningar de har på sysselsättningen och biodiversiteten.

Statsrådet beslutar att

föreslå att sammanlagt 0,3 milj. euro äskas för miljöministeriet i budgeten för år 2003 för ett forskningsprogram kring biodiversiteten. Finansieringsbehovet fram till år 2007 är 1,5 milj. euro, och att

föreslå att sammanlagt 1 milj. euro äskas för miljöministeriet i budgeten för år 2003 för forskning och uppföljning som gäller hotade och bristfälligt kända arter. Finansieringsbehovet fram till år 2007 är 10 milj. euro.

Statsrådet förutsätter att

ett brett upplagt forskningsprogram kring biodiversiteten inleds för åren 2003–2007 koordinerat av jord- och skogsbruksministeriet och i form av samarbete mellan flera finansiärer,

Skogsforskningsinstitutet i samråd med andra instanser som svara för uppföljningen av biodiversiteten på basis av en förhandsundersökning tar fram ett system för uppföljning av skogsnaturens mångfald åren 2003–2005,

miljöministeriet i budgeten för år 2003 reserverar 0,1 miljon euro för ett system för uppföljning av biodiversiteten i skogarna. Finansieringsbehovet fram till år 2007 är 0,5 milj. euro,

miljöministeriet förverkligar de förslag till forskning som II arbetsgruppen för uppföljning av hotade arter (2001) ställt: mer forskning kring hotade och bristfälligt kända arter, effektiverad övervakning av hotade arter och bättre datasystem, och att

miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet reserverar fem procent av projektmedlen för forskning och uppföljning som gäller pilotprojekten 4, 5 och 8 i handlingsprogrammet.

15. En skogsskyddsstiftelse

Helsingfors universitets institut för skogsekonomi har gjort en undersökning (Kuuluvainen o.a. 2002) enligt vilken tre av fyra finländare (74 %) stöder tanken på skydd av skogarnas biologiska mångfald, även om detta skulle skärpa beskattningen. Det fanns i genomsnitt vilja att betala ca 110 euro om året per hushåll under tio års tid för ett program som skulle skydda drygt hälften av de hotade arterna i Finlands skogar. Allt som allt skulle hushållen vara villiga att under de kommande tio åren betala omkring 2 miljarder euro för ett sådant skyddsprogram. Man borde dra nytta av den positiva inställningen bland medborgarna för att ordna merfinansiering som säkrar att biodiversiteten i skogarna tryggas.

Statsrådet förutsätter att

miljöministeriet under år 2004 undersöker möjligheterna att grunda en skogsskyddsstiftelse som finansieras på basis av frivilliga betalningar samt andra motsvarande medel. Stiftelsen kunde finansiera åtgärder som bidrar till att skogsnaturens mångfald tryggas.

16. Uppföljning av handlingsplanen

De åtgärder som föreslås i handlingsplanen är en del av den helhet som det nationella skogsprogrammet 2010 utgör. Det är därför naturligt att uppföljningen av hela handlingsplanen är en av de uppgifter som ankommer på det skogsråd på bred bas som statsrådet tillsatt. Skogsrådet har 19 medlemmar, och det verkar som rådgivande organ

för jord- och skogsbruksministeriet under ordförandeskap av jord- och skogsbruksministern. Då mandattiden för det första skogsrådet gick ut, tillsattes ett nytt skogsråd för tiden 19.6.2002–18.6.2005. På landskapsnivå svarar de 13 regionala skogsråd som jord- och skogsbruksministeriet tillsatt för uppföljningen av det nationella skogsprogrammet 2010.

Miljöministeriet tillsatte 15.10.1998 en arbetsgrupp på bred bas för uppföljning av det nationella åtgärdsprogrammet för biologisk diversitet, och dess mandatperiod sträcker sig till utgången av år 2005. Uppföljningsgruppen koordinerar och följer med hur programmet genomförs samt vilket tillståndet är i Finland beträffande biologisk diversitet, sörjer för sammanställningen av sammandragsrapporter och ställer förslag om revidering och utveckling av åtgärdsprogrammet. Till stöd för uppföljningsgruppen finns två sakkunniggrupper av vilka den som arbetar med forskning, uppföljning och datasystem har berett ett förslag om nationell uppföljning av biodiversiteten år 2001 (Finlands miljö 532).

Statsrådet förutsätter att

jord- och skogsbruksministeriet med stöd av skogsrådet svarar för den övergripande uppföljningen och utvärderingen av handlingsplanen,

miljöministeriet svarar med stöd av arbetsgruppen för uppföljning av Finlands nationella åtgärdsprogram för biologisk diversitet för uppföljningen av hur handlingsplanen verkar på den biologiska diversiteten,

resultaten av uppföljningen fogas till uppföljningsrapporten för det nationella skogsprogrammet 2010, och att

jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet i samråd före år 2006 gör en övergripande bedömning av de ekologiska, sociala och ekonomiska verkningarna av handlingsplanen.

17. Statsrådets rekommendationer

Kommissionen för skydd av skogarna i södra Finland framförde i sitt betänkande åtskilliga förslag till åtgärder som helt eller delvis gäller instanser utanför statsförvaltningen. Statsrådet rekommenderar att dessa åtgärdsförslag skall sättas i verket.

Statsrådet rekommenderar att

skogsorganisationernas rekommendationer för skogsvård under de närmaste åren ses över på basis av nya forskningsrön och praktiska erfarenheter. Vid revideringen ägnas bevarandet av gamla aspar och murket trä särskild uppmärksamhet,

skogsorganisationerna går genom utbildning och samarbetsprojekt in för att fåglarna beaktas i större utsträckning i samband med skogsbehandling,

information och rådgivning nyttjas för att främja användningen av områdesekologisk planering och frivilliga skyddsmetoder i kommunernas, församlingarnas och andra sammanslutningars skogar. Också de skogsindustribolag som äger skog tillämpar i ökad utsträckning den ekologiska infallsvinkeln i sin skogsplanering,

universiteten, forskningsinrättningarna och finansiärerna prioriterar de ovan uppräknade behoven av forskning som kommissionen för skydd av skogarna i södra Finland anser primär,

EU-programmen under finansieringsperioden 2000–2006 nyttjas i projekt som anses vara regionalt viktiga inom ramen för åtgärdshelheterna inom de nuvarande programmen och deras finansieringsramar,

genom finansiering av olika pilotprojekt kan man skapa nya verksamhetsmodeller så att olika aktörer och finansieringskällor kan användas t.ex. i områden som täcks av samarbetsnätet för skogsnaturen, och att

programarbetet för finansieringsperioden 2007–2013 bör gå ut på att säkra att vården av naturmiljön och landskapet ställs upp som ett mål. Detta gäller särskilt program som förverkligas med medel från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ), men också med medel från Europeiska socialfonden (ESF) för skötsel av sysselsättningen och från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) för utveckling av företagsverksamhet.

BEHOV AV STATLIG FINANSIERING AV ÅTGÄRDERNA

Genomförandet av handlingsplanen kräver ökad finansiering och större arbetsinsatser av miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet och Forststyrelsen (tabell 1). Behovet av tilläggsfinansiering av handlingsplanen åren 2003–2007 uppgår till sammanlagt 61,7 milj. euro, av vilket miljöministeriets andel är 29,3 milj. euro och jord- och skogsbruksministeriets andel 11,4 milj. euro. Forststyrelsens intäkter av markförsäljning och dess kostnader för arbetskraft uppgår till 21,0 milj. euro. Utöver dessa kostnader kommer kostnaderna för naturvårdsområdena (åtgärd 6) och för tryggandet av Forststyrelsens specialområden (åtgärd 10), som inte har kunnat uppskattas i detta skede.

Tabell 1. Behovet av finansiering från miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet och Forststyrelsen 2003-2007.

Finansieringen gäller	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Sammanlagd ökning 2003-2007
	Stats-budgeten	Ökning jämfört med 2002 års nivå					
	milj. €						
Vård och underhåll av naturskyddsområden (35.20.22)	15,34						
+ *Återställande och vård (1)*		1,00	2,25	2,25	2,25	2,25	10,00
+ *Insamling av basfakta (2)*		0,5	1,1	1,1	1,1		3,80
Ersättningar i anslutning till naturskyddet (35.20.63)	15,41						
+ *Naturvärdeshandel (4)*		0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	1,00
+ *Anbudstävlan (5)*			0,50	0,50			1,00
+ *Samarbetsnät (8)*			0,25	0,50	0,25		1,00
Utveckling och planering (35.99.22)	8,91						
+ *Forskning, undersökningar (13, 14)*		1,3	2,0	2,5	3,2	3,5	12,50
Miljöministeriet sammanlagt 1)	39,65	3,0	6,3	7,05	7,0	5,95	**29,30**
Främjande av vården av skogsnaturen (30.31.45)	4,20						
+ *Naturvärdeshandel (4)*		0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	1,00
+ *Samarbetsnät (8)*			0,25	0,50	0,25		1,00
+ *Annan merfinansiering (10)*			1,35	1,10	3,35	3,60	9,40
Jord- och skogsbruksministeriet sammanlagt	4,20	0,20	1,80	1,80	3,80	3,80	**11,40**
Forststyrelsen, finansiering av naturskyddsprogram 2002-2004 (30.33)	15,10						
+ *Förvärv av specialområden (7)*				5,00	5,00	5,00	15,00
Forststyrelsen (30.33)							
+ *Återställande av skyddsområden med intäkter från affärsverksamheten 2003-2012 (1)*		1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	6,00
Forststyrelsen sammanlagt 2)	15,10	1,20	1,20	6,20	6,20	6,20	**21,00**
Merfinansiering sammanlagt		4,4	9,3	15,05	17,0	15,95	**61,70**
- varav budgetmedel		3,2	8,1	8,85	10,8	9,75	**40,70**

1) Kostnaderna för naturvårdsområdena (punkt 3.6) är inte kända, utan behovet bedöms i samband med utredningarna.
2) Kostnaderna för Forststyrelsens specialområden är inte kända, utan behovet bedöms före utgången av år 2004.